

Rolnummer 5615
Arrest nr. 25/2014 van 6 februari 2014

ARREST

In zake : de prejudiciële vraag over artikel 29bis, § 1, tweede lid, van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, zoals dat artikel werd gewijzigd bij artikel 2 van de wet van 19 januari 2001 tot wijziging van diverse bepalingen betreffende de regeling inzake automatische vergoeding van de schade, geleden door zwakke weggebruikers en passagiers van motorrijtuigen, gesteld door de Politierechtbank te Luik.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters J. Spreutels en A. Alen, de rechters L. Lavrysen, E. Derycke, P. Nihoul en T. Giet, en, overeenkomstig artikel 60bis van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, emeritus voorzitter M. Bossuyt, bijgestaan door de griffier F. Meersschaut, onder voorzitterschap van voorzitter J. Spreutels,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van de prejudiciële vraag en rechtspleging

Bij vonnis van 8 maart 2013 in zake « Ethias Arbeidsongevallen » en de nv « De Post » tegen de NMBS Holding, waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 19 maart 2013, heeft de Politierechtbank te Luik de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt artikel 29bis, § 1, tweede lid, van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, indien het in die zin wordt geïnterpreteerd dat enkel automatisch schadeloos kunnen worden gesteld de passagiers van een voertuig dat aan spoorstaven is gebonden wanneer het ongeval zich voordoet op een plaats bedoeld in artikel 2, § 1, van diezelfde wet, dat wil zeggen op de openbare weg, op een voor het publiek toegankelijk terrein of op een terrein dat slechts toegankelijk is voor een zeker aantal personen die het recht hebben om er te komen of op een plaats die niet volledig is afgezonderd van de voormelde plaatsen, en niet de passagiers van een dergelijk voertuig wanneer dat ongeval gebeurt op een plaats die volledig is afgezonderd van de plaatsen bedoeld in artikel 2, § 1, van de voormelde wet van 21 november 1989 ? ».

Memories zijn ingediend door :

- « Ethias Arbeidsongevallen », met zetel te 4000 Luik, rue des Croisiers 24;
- de nv « Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen Holding » (NMBS Holding), met zetel te 1060 Brussel, Frankrijkstraat 85;
- de Ministerraad.

Memories van antwoord zijn ingediend door :

- « Ethias Arbeidsongevallen »;
- de nv « Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen Holding » (NMBS Holding).

Op de openbare terechtzitting van 17 december 2013 :

- zijn verschenen :
 - . Mr. L. Papart *loco* Mr. J. Clesse en Mr. O. Moureau, advocaten bij de balie te Luik, voor « Ethias Arbeidsongevallen »;
 - . Mr. D. Devillez *loco* Mr. C. Philippart de Foy, advocaten bij de balie te Luik, voor de nv « Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen Holding » (NMBS Holding);
 - . Mr. E. Abbeel *loco* Mr. L. Schuermans, advocaten bij de balie te Turnhout, voor de Ministerraad;
- hebben de rechters-verslaggevers T. Giet en L. Lavrysen verslag uitgebracht;

- zijn de voornoemde advocaten gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil*

Het geschil voor de verwijzende rechter betreft de schadelijke gevolgen van een ongeval op de weg van en naar het werk waarbij een passagier van een aan een spoorweg gebonden voertuig is betrokken, ongeval dat plaats had toen de trein zich tussen twee stations bevond. « Ethias Arbeidsongevallen », die het slachtoffer heeft vergoed op grond van artikel 29bis van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, beoogt de NMBS Holding ertoe te laten veroordelen haar de uitgaven terug te betalen waaraan zij als gevolg van het ongeval is blootgesteld.

Na te hebben vastgesteld dat het ongeval op de weg van en naar het werk wordt gezien als een verkeersongeval in de zin van het voormelde artikel 29bis, stelt de verwijzende rechter vast dat het territoriale toepassingsgebied van die bepaling omstreden is. De verwijzende rechter refereert aan het arrest nr. 35/2012 en stelt vast dat de hypothese die aanleiding heeft gegeven tot dat arrest, betrekking had op een werknemer die werd gegrepen door een goederentrein op een volkomen afgezonderde plaats, en dat die situatie fundamenteel verschilt van die van een passagier die een slachtoffer is van een ongeval tussen twee stations. Hij leidt hieruit af dat er sprake zou kunnen zijn van een discriminatie onder de passagiers van een trein naar gelang van de plaats waar het ongeval zich voordoet, indien het in het geding zijnde artikel 29bis in die zin wordt geïnterpreteerd dat het van toepassing is op de plaatsen die niet volkomen afgezonderd zijn van het verkeer in de zin van artikel 2, § 1, van de voormelde wet van 21 november 1989, maar dat het niet van toepassing is wanneer het ongeval zich voordoet op een plaats waar de trein in eigen bedding rijdt. De verwijzende rechter beslist dus aan het Hof de hiervoor weergegeven prejudiciële vraag te stellen.

III. *In rechte*

- A -

A.1.1. « Ethias Arbeidsongevallen » verzoekt het Hof de prejudiciële vraag bevestigend te beantwoorden. Zij is van mening dat de rechtsleer en de rechtspraak aanvaarden dat het in het geding zijnde artikel 29bis, § 1, tweede lid, van toepassing is op de passagiers die gewond raken tijdens hun vervoer in een spoorvoertuig, bijvoorbeeld naar aanleiding van een bruusk en plots remmanoeuvre; dat standpunt is bevestigd door het Hof van Cassatie in zijn arrest van 30 september 2010. Het arrest nr. 35/2012 lijkt evenwel een onderscheid in te voeren ten aanzien van het territoriale toepassingsgebied van de in het geding zijnde bepaling naar gelang van de plaats waar het ongeval zich voordoet.

A.1.2. De eisende partij voor de verwijzende rechter stelt evenwel vast dat het Hof zich, in het arrest nr. 35/2012, ertoe heeft beperkt de hypothese te onderzoeken die aan het Hof werd voorgelegd, namelijk die van een werknemer die, op onwettige wijze, de sporen overstak op een plaats die volkomen afgezonderd was van het verkeer, hetgeen niet vergelijkbaar is met de situatie van een treinpassagier.

Zij is dus van mening dat de lering van dat arrest niet kan worden omgezet naar de hypothese van een ongeval waarbij een passagier van de trein is betrokken : naast de moeilijkheid om de precieze plaats te bepalen waar de trein zich bevond wanneer het ongeval zich heeft voorgedaan, zou de omzetting van het arrest nr. 35/2012 tot gevolg hebben een discriminatie in te voeren onder de passagiers van een trein naar gelang van de plaats waar het ongeval zich heeft voorgedaan, terwijl zij zich in een identieke situatie bevinden wat het gelopen risico betreft - criterium van onderscheid waarvoor het Hof in dat arrest heeft gekozen.

Niets maakt het immers mogelijk te verantwoorden dat passagiers worden uitgesloten van de vergoedingsregeling naar gelang van de plaats waar het ongeval zich voordoet : in de eerste plaats is de bij de in het geding zijnde bepaling ingevoerde regeling verbonden aan het risico veroorzaakt door de kinetische energie van de motorvoertuigen en die energie is, wanneer de trein zich op de vrije spoorweg bevindt, hoger of op zijn minst gelijk aan die wanneer hij de openbare weg kruist; overigens, door een ticket of abonnement te betalen, zijn de passagiers ertoe gemachtigd zich op de spoorweg te bevinden tijdens hun transport, waarbij die spoorwegen aldus kunnen worden gelijkgesteld met private terreinen die toegankelijk zijn voor bepaalde personen die het recht hebben om er te komen in de zin van artikel 2, § 1, van de wet van 21 november 1989; ten slotte, wanneer het ongeval zich voordoet in eigen bedding, is er geen enkel risico van fraude of misbruik dat een uitsluiting van de vergoedingsregeling verantwoordt.

A.1.3. De eisende partij voor de verwijzende rechter is van mening dat de motorrijtuigverzekeraars en de eigenaars van spoorvoertuigen zich niet bevinden in vergelijkbare situaties ten aanzien van het te lopen risico, zodat het verantwoord is hen niet te onderwerpen aan een identieke vergoedingsregeling *ratione loci* : tijdens een treinrit worden de volkomen afgezonderde plaatsen immers stelselmatig en veelvuldig doorkruist, in tegenstelling tot een autoparcours, waar de volkomen afgezonderde plaatsen slechts uitzonderlijk zullen worden gebruikt.

Ten aanzien van het gedekte risico is het dus coherent dat de vergoedingsregeling van artikel 29*bis* niet van toepassing is op de verkeersongevallen waarbij een motorvoertuig is betrokken buiten de plaatsen bedoeld in artikel 2, § 1, van de wet van 21 november 1989. Indien men daarentegen de passagiers van een trein die het slachtoffer worden van een ongeval op een volkomen afgezonderde plaats zou uitsluiten van de vergoedingsregeling, dan zou daaruit een discriminatie voortvloeien tussen de verzekeraar van een motorvoertuig en de bestuurder van een spoorvoertuig, daar personen die zich niet in vergelijkbare situaties bevinden, identiek zouden worden behandeld; de eigenaar van een spoorvoertuig zou het slachtoffer aldus slechts op uitzonderlijke en onzekere wijze moeten vergoeden wanneer het ongeval zich, bij toeval, voordoet op een plaats die niet volkomen afgezonderd is van het verkeer.

Die interpretatie zou kunnen leiden tot een grote rechtsonzekerheid, zowel voor de eigenaar van het voertuig als voor het slachtoffer.

A.2.1. De Ministerraad herinnert aan de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof en aan die van het Hof van Cassatie. Hij voert aan dat de rechtspraak van dat laatste, de rechtspraak van de vonnisgerechten en de meeste rechtsleer ervan uitgaan dat de vergoedingsregeling van artikel 29*bis* van de wet van 21 november 1989 van toepassing moet zijn op de spoorongevallen, ongeacht de plaats waar dat ongeval zich heeft voorgedaan.

A.2.2. De Ministerraad verzoekt het Hof de prejudiciële vragen bevestigend te beantwoorden, omdat, volgens hem, het onderscheid dat het Hof in het arrest nr. 35/2012 maakt naar gelang van de plaats waar het voertuig zich op het ogenblik van het ongeval bevindt, niet mogelijk is wanneer de zwakke weggebruiker een passagier is van het aan een spoorweg gebonden voertuig. Hij is immers van mening dat, wanneer het gaat om een passagier van een aan een spoorweg gebonden voertuig, het risico dat dat voertuig met zich meebrengt, niet in die zin kan worden beschouwd dat het substantieel verschilt naargelang het voertuig, op het ogenblik van het ongeval, op een spoorweg rijdt die al dan niet van het verkeer is afgezonderd.

A.2.3. De Ministerraad geeft aan dat artikel 4 van de wet van 25 augustus 1891 betreffende de vervoersovereenkomsten geen gelijkwaardige oplossing biedt voor de slachtoffers van ongevallen waarbij reizigers zijn betrokken, omdat de uitvoering van die bepaling veronderstelt dat de vervoerder aansprakelijk wordt verklaard voor het ongeval, omdat die bepaling alleen van toepassing is op de vervoersovereenkomsten onder bezwarende titel en omdat de vervoerder aan elke aansprakelijkheid kan ontsnappen door aan te tonen dat het ongeval het gevolg is van een vreemde oorzaak die hem niet kan worden toegerekend. Bovendien is de verjaringstermijn korter.

A.2.4. De Ministerraad voegt eraan toe dat het onderscheid dat het Hof in het arrest van 8 maart 2012 heeft gemaakt, leidt tot rechtsonzekerheid voor de slachtoffers, passagiers of voetgangers. Hij onderstreept dat de oplossing waarvoor in dat arrest is gekozen, de bescherming van de zwakke weggebruiker beperkt en een discriminatie invoert onder de slachtoffers naar gelang van de plaats waar het ongeval zich voordoet.

A.3.1. De NMBS Holding, verwerende partij voor de verwijzende rechter, verzoekt het Hof de prejudiciële vraag ontkennend te beantwoorden.

Volgens haar interpreteert de verwijzende rechter de in het geding zijnde bepaling verkeerd, alsook het arrest nr. 35/2012, waaruit voortvloeit dat het niet de hoedanigheid van passagier of van voetganger van het slachtoffer van een spoorongeval is dat telt, maar de plaats van het ongeval. De wetgever voorziet in geen enkele vergoeding voor de ongevallen buiten de plaatsen bedoeld in het voormelde artikel 2, § 1 : wanneer er geen discriminatie is onder de slachtoffers van een verkeersongeval naar gelang van de plaats waar het ongeval zich voordoet, geldt hetzelfde voor de passagiers van een trein, slachtoffers van een verkeersongeval.

A.3.2. De NMBS Holding herinnert eraan dat het doel van de in het geding zijnde bepaling erin bestaat de verzekeraars te verplichten tot de vergoeding van de zwakke weggebruikers die het slachtoffer zijn van een verkeersongeval op de plaatsen bedoeld in artikel 2, § 1, van de wet van 21 november 1989.

Hoewel de in artikel 29bis bepaalde vergoedingsregeling is uitgebreid tot de ongevallen waarbij een spoorvoertuig is betrokken op de plaatsen waar dat voertuig deelneemt aan het wegverkeer, zou het niet redelijk verantwoord zijn die regeling toe te passen wanneer het ongeval zich voordoet op een volkomen afgezonderde plaats, vermits het spoorvoertuig op die plaats niet deelneemt aan de risico's die inherent zijn aan dat verkeer.

Ten slotte zou de uitbreiding van die vergoedingsregeling tot de spoorongevallen op een eigen bedding een discriminatie teweegbrengen omdat « de verzekeraar van een motorvoertuig ervan vrijgesteld zou zijn om op te treden voor de ongevallen op een privéterrein of een terrein dat niet toegankelijk is voor publiek, terwijl de eigenaar van het spoorvoertuig wel ertoe verplicht zou zijn het slachtoffer te vergoeden van een ongeval dat zich voordoet op een plaats die volkomen afgezonderd is van het wegverkeer ».

- B -

B.1. De prejudiciële vraag heeft betrekking op artikel 29bis, § 1, van de wet van 21 november 1989 « betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen », zoals gewijzigd bij de wet van 19 januari 2001 « tot wijziging van diverse bepalingen betreffende de regeling inzake automatische vergoeding van de schade, geleden door zwakke weggebruikers en passagiers van motorrijtuigen », dat bepaalt :

« Bij een verkeersongeval waarbij een of meer motorrijtuigen betrokken zijn, op de plaatsen bedoeld in artikel 2, § 1, wordt, met uitzondering van de stoffelijke schade en de schade geleden door de bestuurder van elk van de betrokken motorrijtuigen, alle schade geleden door de slachtoffers en hun rechthebbenden en voortvloeiend uit lichamelijke letsels of het overlijden, met inbegrip van de kledischade, hoofdelijk vergoed door de verzekeraars die de aansprakelijkheid van de eigenaar, de bestuurder of de houder van de motorrijtuigen overeenkomstig deze wet dekken. Deze bepaling is ook van toepassing indien de schade opzettelijk werd veroorzaakt door de bestuurder.

Bij een verkeersongeval waarbij een motorrijtuig is betrokken dat aan spoorstaven is gebonden, rust de verplichting tot schadevergoeding die in het voorgaande lid is bepaald, op de eigenaar van het motorrijtuig.

[...] ».

De vraag heeft meer bepaald betrekking op het tweede lid van die bepaling.

B.2. De prejudiciële vraag heeft betrekking op een ongeval dat zich heeft voorgedaan binnen een aan een spoorweg gebonden voertuig. Het slachtoffer van dat ongeval was een passagier van dat voertuig. Het Hof beperkt zijn onderzoek tot die hypothese.

B.3. Het Hof wordt verzocht de bestaanbaarheid na te gaan, met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, van artikel 29*bis*, § 1, tweede lid, van de wet van 21 november 1989, in de interpretatie volgens welke die bepaling de ongevallen die zich voordoen binnen een aan een spoorweg gebonden motorrijtuig, terwijl het voertuig zich bevindt op een plaats die volledig afgezonderd is van het verkeer, uitsluit van de daarin bepaalde regeling van de automatische vergoeding.

B.4.1. Bij zijn arrest nr. 35/2012 van 8 maart 2012 heeft het Hof voor recht gezegd dat de in het geding zijnde bepaling, in zoverre zij de verkeersongevallen waarbij een trein is betrokken die rijdt op een spoorweg die volledig is afgezonderd van het verkeer op de plaatsen bedoeld in artikel 2, § 1, van de wet van 21 november 1989, niet uitsluit van de regeling inzake automatische schadevergoeding, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt.

B.4.2. De zaak die aanleiding heeft gegeven tot dat arrest, had betrekking op een ongeval met een voetganger die zich op of in de nabijheid van een spoorweg bevond en die door een trein is aangereden, terwijl die laatste reed op een plaats waar de spoorweg volledig afgezonderd was van de voor het verkeer opengestelde wegen.

De hypothese van het ongeval waarvan het slachtoffer een passagier van het voertuig is, verschilt fundamenteel van dat van het ongeval met een voetganger die zich bevindt op of in de nabijheid van de weg. Het antwoord van het Hof op de in het arrest nr. 35/2012 gestelde vraag kan in de onderhavige zaak dus niet worden gevolgd.

B.5.1. Wat de spoorvoertuigen betreft, vermocht de wetgever rekening te houden met het risico dat zij voor de andere weggebruikers veroorzaken wanneer die spoorvoertuigen rijden op plaatsen die niet volledig zijn afgezonderd van de plaatsen bedoeld in artikel 2, § 1, van de in het geding zijnde wet, omdat dat risico vergelijkbaar is met het risico dat wordt veroorzaakt door andere voertuigen. Dat geldt zelfs wanneer het verkeer op de openbare weg tijdelijk

verboden is door het neerlaten van veiligheidsbarrières of door verkeerslichten bestemd om treinen te laten doorrijden.

B.5.2. Bij zijn voormelde arrest nr. 35/2012 heeft het Hof evenwel geoordeeld dat, wanneer de trein op een spoorweg rijdt die volledig afgezonderd is van het verkeer op de plaatsen bedoeld in het voormelde artikel 2, § 1, het risico dat door dat voertuig wordt veroorzaakt voor de zwakke weggebruiker, diende te worden beschouwd als wezenlijk verschillend van het risico dat voor diezelfde weggebruiker wordt veroorzaakt door voertuigen die op de in het voormelde artikel 2, § 1, bedoelde plaatsen rijden.

Het heeft daaruit besloten dat, in zoverre zij de eigenaars van treinen ertoe verplicht de schade te vergoeden die voortvloeit uit een ongeval dat zich in die omstandigheden heeft voorgedaan, de in het geding zijnde bepaling niet redelijk verantwoord is.

B.5.3. Zoals het Hof heeft geoordeeld bij zijn arrest nr. 116/2013 van 31 juli 2013 heeft het feit dat het aan een spoorweg gebonden voertuig zich bevindt op een plaats die volledig afgezonderd is van de rest van het verkeer evenwel geen enkel gevolg voor het risico dat dat voertuig inhoudt voor de passagiers die zich daarbinnen bevinden. Er is derhalve geen enkele redelijke verantwoording om de verkeersongevallen waarbij een voertuig is betrokken dat op een spoorweg rijdt die volledig afgezonderd is van het verkeer op de plaatsen bedoeld in artikel 2, § 1, van de wet van 21 november 1989, wanneer het slachtoffer van het ongeval een passagier van het betrokken voertuig is, uit te sluiten van de regeling van de automatische schadevergoeding die is ingevoerd bij artikel 29bis van dezelfde wet.

B.5.4. In de interpretatie volgens welke artikel 29bis, § 1, tweede lid, van de wet van 21 november 1989 de verkeersongevallen waarbij een voertuig is betrokken dat rijdt op een spoorweg die volledig is afgezonderd van het verkeer op de plaatsen bedoeld in artikel 2, § 1, van dezelfde wet, wanneer het slachtoffer van het ongeval een passagier van het betrokken voertuig is, uitsluit van de regeling van de automatische schadevergoeding, dient de prejudiciële vraag bevestigend te worden beantwoord.

B.6.1. Het Hof stelt evenwel vast dat de in het geding zijnde bepaling anders kan worden geïnterpreteerd.

B.6.2. Bij zijn arrest nr. 93/2006 van 7 juni 2006 heeft het Hof immers geoordeeld dat, in tegenstelling tot artikel 29*bis*, § 1, eerste lid, het in het geding zijnde tweede lid van die bepaling de vergoedingsregeling waarin het voorziet, niet beperkt tot de plaatsen bedoeld in artikel 2, § 1, van dezelfde wet.

Zoals is aangegeven in B.4 en B.5, heeft het arrest nr. 35/2012 alleen betrekking op een zwakke weggebruiker die zich bevindt op of in de nabijheid van een spoorweg die volledig afgezonderd is van het verkeer op de plaatsen bedoeld in artikel 2, § 1, van dezelfde wet, en niet op een passagier die zich bevindt binnen het voertuig dat op die spoorweg rijdt.

Artikel 29*bis*, § 1, tweede lid, van de wet van 21 november 1989 kan immers in die zin worden geïnterpreteerd dat het de verkeersongevallen waarbij een voertuig is betrokken dat rijdt op een spoorweg die volledig is afgezonderd van het verkeer op de plaatsen bedoeld in artikel 2, § 1, van dezelfde wet, wanneer het slachtoffer van het ongeval een passagier van het betrokken voertuig is, niet uitsluit van de regeling inzake automatische schadevergoeding.

B.6.3. In die interpretatie is de in het geding zijnde bepaling niet discriminerend en dient de prejudiciële vraag ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

- In die zin geïnterpreteerd dat het de verkeersongevallen waarbij een voertuig is betrokken dat rijdt op een spoorweg die volledig is afgezonderd van het verkeer op de plaatsen bedoeld in artikel 2, § 1, van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, wanneer het slachtoffer van het ongeval een passagier van dat voertuig is, uitsluit van de regeling inzake automatische schadevergoeding, schendt artikel 29*bis*, § 1, tweede lid, van dezelfde wet, gewijzigd bij de wet van 19 januari 2001, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

- In die zin geïnterpreteerd dat het de verkeersongevallen waarbij een voertuig is betrokken dat rijdt op een spoorweg die volledig is afgezonderd van het verkeer op de plaatsen bedoeld in artikel 2, § 1, van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, wanneer het slachtoffer van het ongeval een passagier van dat voertuig is, niet uitsluit van de regeling inzake automatische schadevergoeding, schendt artikel 29*bis*, § 1, tweede lid, van dezelfde wet, gewijzigd bij de wet van 19 januari 2001, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.

Aldus uitgesproken in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op de openbare terechtzitting van 6 februari 2014.

De griffier,

De voorzitter,

F. Meersschaut

J. Spreutels